

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ВИГЛЯДІ ПРОЦЕСІВ

Одним із напрямів удосконалення якості обліково-аналітичної інформації може стати формалізація облікових процесів у рамках впровадження інтегрованих систем управління. Побудова обліково-аналітичної роботи у вигляді процесів є важливою умовою створення єдиної системи управління суб'єктом господарювання незалежно від форми власності і виду господарської діяльності.

Розробка і впровадження бізнес-процесів формує об'єктивну необхідність у теоретичному обґрунтуванні виділення облікового процесу у якості самостійного бізнес-процесу, а також у переосмисленні організаційних положень бухгалтерського обліку. Сучасні підходи до організації обліку, аналізу та контролю фінансових результатів суб'єкта господарювання повинні бути орієнтовані не на окремі об'єкти звітності чи показники діяльності, а на економічні процеси, що спричиняють їх формування.

Оскільки теорія бухгалтерського обліку та система його нормативно-правового регулювання передбачає пооб'єктну, а не попроцесну організацію обліку, це суттєво ускладнює можливості практичного використання комплексної системи управління бізнес-процесами.

Вважаємо за можливе виокремити обліково-аналітичний процес як самостійний бізнес-процес суб'єкта господарської діяльності, оскільки йому притаманні всі характеристики процесу (входи, виходи, ресурси). Окрім цього, в результаті виконання обліково-аналітичного процесу формується кінцевий продукт – фінансова звітність, яка призначена для внутрішніх і зовнішніх користувачів – клієнтів процесу, та сприяє зростанню вартості організації, наприклад, шляхом підвищення її ділової репутації.

Для поглиблення розуміння сутності облікових бізнес-процесів з метою їх успішної організації слід інтерпретувати основні загальноприйняті терміни, які використовуються при описі бізнес-процесів, з точки зору обліку. В результаті адаптації загальноприйнятого визначення бізнес-процесу до особливостей облікового процесу можна отримати таке визначення: обліковий процес: це сукупність взаємопов'язаних регламентованих облікових процедур, що перетворюють вихідні дані в результуючу інформацію.

Діяльність суб'єкта підприємництва може розглядатися як сукупність взаємодіючих процесів, при цьому система процесів повинна будуватися не формально, а з урахуванням особливостей його організації.

Процесний підхід не скасовує і не замінює собою ієрархічну структуру управління і функціональну спеціалізацію підрозділів, він дозволяє налагодити

міжфункціональну взаємодію і підвищити ефективність управління ресурсами підприємства для досягнення цілей діяльності.

Відзначимо, що при впровадженні процесного підходу не слід розглядати діяльність структурного підрозділу суб'єкта господарської діяльності як окремий процес, доцільно виділяти «наскрізні» процеси.

Одним з можливих підходів до опису процесів бухгалтерських служб є адаптація існуючих стандартів опису бізнес-процесів до специфіки облікових процесів. Зокрема, в основу методики опису облікових процесів може бути покладений стандарт опису, регламентації та аудиту бізнес-процесів, розроблений В. Рєпіним і В. Еліферовим у праці «Процесний підхід до управління. Моделювання бізнес-процесів» (2013).

При описі облікового процесу повинна бути зібрана така інформація: призначення і власник процесу; інформація про підрозділи, які безпосередньо виконують процес або беруть участь у його виконанні; специфікація виходів/входів процесу (перелік клієнтів процесу із зазначенням одержуваних ними виходів (документів, інформації тощо); перелік входів процесу і постачальників цих входів (документів, інформації тощо); перелік ресурсів із зазначенням постачальника ресурсу, коротка специфікація кожного ресурсу; інформація за операціями облікового процесу (найменування операції; співробітник, відповідальний за виконання операції; періодичність і рівномірність виконання операції; вхідна інформація; джерело інформації (підрозділ, співробітник, від якого отримана вхідна інформація); вихідна інформація; одержувач інформації (підрозділ, співробітник, якому передається виходить інформація); використовуване програмне забезпечення; матриця відповідальності по процесу, яка повинна відображати ситуацію «як є» і «як повинно бути» (розбіжності між тим, як має бути, і фактичним станом дозволяють виявити недоліки процесу, оцінити наслідки розбіжностей і намітити шляхи поліпшення ситуації); показники процесу; графічні схеми процесів.

Описи облікових процесів використовуються для оцінки й аналізу існуючих процесів; їх оптимізації; розробки нормативних документів, що регламентують технологію виконання бізнес-процесів або їх окремих елементів; формулювання вимог до нових інформаційних систем управління.

Виділення обліково-аналітичних бізнес-процесів повинно ґрунтуватися на принциповому підході до розуміння значимості системи бухгалтерського обліку в управлінні суб'єктом господарювання. Якщо облік розглядати як допоміжний бізнес-процес, необхідно виділяти стільки обліково-аналітичних процесів (підпроцесів), скільки основних бізнес-процесів виділено на підприємстві. Їхню декомпозицію слід здійснювати залежно від ознаки, за якою організована діяльність облікової служби, – за предметною чи лінійно-функціональною. Якщо облік позиціонується в якості основного самостійного бізнес-процесу, рекомендується використовувати іншу модель декомпозиції обліково-аналітичних процесів – з більшою кількістю рівнів, відсутністю прямої підпорядкованості процесам виробництва, споживання та збуту, фінансовою звітністю в якості кінцевого продукту облікового процесу.